

Волошина Оксана,

кандидат психологічних наук, доцент,

провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем управління правоохоронною діяльністю та її психологічного супроводження навчально-наукового інституту післядипломної освіти, Національна академія внутрішніх справ

АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО НАУКОВОГО ДОРОБКУ ЩОДО УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ПІДРОЗДІЛУ НПУ

Сьогодні реформування системи МВС України відповідно до європейських стандартів відбувається в умовах воєнного стану. Це підвищує вимоги як до персоналу Національної поліції, так і до керівників поліцейських підрозділів. Тому ефективність діяльності щодо здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти України; захисту прав і свобод людини та громадянина, протидії злочинності та забезпечення правопорядку в державі полягає в напрацюванні нових підходів та моделей добору, навчання та підготовки працівників керівної ланки. З цією метою пропонуємо проаналізувати науковий доробок вітчизняних фахівців щодо структури управлінської компетентності керівника поліцейського підрозділу та умов її формування, що складає основу цих моделей.

На думку В. Барка, у структурі професійної компетентності керівника підрозділу поліції доцільно виділяти дві базові складові: 1) професійні компетенції, що включають професійно необхідні знання (когнітивний компонент) і професійно-управлінські здібності (функціонально-діяльнісний компонент), відповідно до пред'явлених вимог щодо змісту й специфіки професійно-управлінської діяльності керівника; 2) професійно-психологічні характеристики, які представляють професійно важливі індивідуально-психологічні якості керівника, що забезпечують успішність його професійно-управлінської діяльності. Когнітивний компонент являє собою сукупність знань, які, враховуючи сферу їхнього застосування, можуть бути умовно поділені на дві групи:

– знання специфіки управлінської діяльності в поліції: особливостей організації управлінського процесу, у тому числі змісту й специфіки застосування нормативних правових актів; особливостей організації управлінського процесу в професійній діяльності керівника; функціонального змісту управлінської діяльності керівника тощо;

– знання психологічних основ управлінської діяльності керівника: мотиваційних теорій; соціально-психологічних особливостей функціонування службового колективу; стилів керівництва тощо. Функціонально-діяльнісний компонент являє собою здібності, спрямовані на вміння керівника результативно здійснювати управлінські функції в професійній діяльності. Функціонально-діяльнісний компонент, на відміну від когнітивного, формується на основі впровадження теоретичних моделей у професійну діяльність [1].

Професор І. Охріменко стверджує, що структура управлінської компетентності керівника поліцейського підрозділу складається із знання законодавства; управлінських та лідерських якостей; умінь приймати ефективні рішення; комунікації та взаємодії (публічні виступи, співпраця та налагодження партнерської взаємодії); управління змінами (управління змінами та реакцією на них, оцінка ефективності реформ); управління організацією та персоналом (організація роботи та контроль, мотивування, індивідуальний підхід в управлінні людськими ресурсами); особистісних компетенцій (творчий потенціал можливостей нестандартних рішень, самоорганізація та саморозвиток, умінь працювати в стресових ситуаціях тощо); управління публічними фінансами; роботи з інформацією [4].

Проблема психологічних засад професійного та особистісного становлення керівників органів і підрозділів МВС України стала предметом дослідження професора Ю. Бойко-Бузиль. В докторській дисертації вона довела, що особистість керівника органів і підрозділів МВС України відіграє провідну роль в управлінні як збалансований механізм консолідуючої дії лідера, референтної особистості, освіченої та творчої людини. Вона наголошує, що управлінцями не народжуються, а стають. А професійну діяльність керівника, як особливий вид трудової діяльності, пропонує розглядати як систему, процес та мистецтво управління, що потребує наявності індивідуально- та соціально-психологічних якостей і властивостей особистості управлінця, які в свою чергу обумовлені самою специфікою професійної управлінської діяльності, а саме управлінським рішенням як її продуктом [2]. Наш інтерес до результатів досліджень авторки пов'язаний з тим, що вона також досліджувала проблему професіоналізму керівника підрозділу поліції. З-поміж низки вимог до рівня професійної діяльності керівника вона виокремлює стратегічний підхід до управління особовим складом та конструктивного вирішення питань, що належать до його повноважень; здатність поєднувати теоретичні знання фундаментальних питань теорії з практичним їх застосуванням; адаптувати діяльність підрозділу до сучасних економічних, політичних та соціальних умов і вимог; володіти організаторськими здібностями, налагоджувати ефективний розподіл і кооперацію праці особового складу; розвивати лідерський потенціал;

знаходити найкращі рішення поставлених завдань; прагнути до нових та прогресивних методів управління та йти на виважений ризик для їх реалізації; володіти вміннями аналізу конкретних проблем, неупереджено та об'єктивно оцінювати різні аспекти роботи як своєї, так і особового складу; прогнозувати наслідки своїх рішень, оперативно знаходити та застосовувати ефективні методи та засоби розв'язання існуючих та можливих проблем, пов'язаних із професійною діяльністю; не допускати дій та вчинків, що можуть зашкодити інтересам держави чи негативно вплинути на репутацію та імідж поліції [4, с. 147].

На думку доцента В. Бондаренка, управлінській компетентності керівника завжди притаманне особистісне забарвлення рисами конкретної людини. У керівника структурного підрозділу НП України мають бути сформованими риси ініціативності, логічного мислення, здатності до роботи в команді, комунікативних здібностей, уміння вчитися, здатності опрацьовувати інформацію. З урахуванням вимог, зафіксованих в освітньо-кваліфікаційних характеристиках, у структурі професійної підготовленості фахівців у галузі правоохоронної діяльності виокремлюють п'ять груп управлінських рис керівника, які забезпечують ефективність його діяльності, серед яких: *професійно значущі* (показують рівень кваліфікації фахівця); *організаційно-управлінські* (розкривають його здатність мобілізувати своїх підлеглих для виконання поставлених завдань); *лідерські* (визначають спроможність керівника вести за собою); *психолого-педагогічні* (сприяють виховному впливу на підлеглих); *соціально значущі* (характеризують особистісні риси та властивості психіки керівника) [5].

Узагальнюючи розглянуті напрацювання науковців, можемо стверджувати, що об'єктивно вони застаріли та не враховують впливу екстремальних чинників поліцейського менеджменту в умовах воєнного стану. Окрім цього, на нашу думку, в перспективних дослідженнях доцільно приділити особливу увагу формуванню емоційно-вольової компоненти управлінської компетентності, оскільки вона найбільше детермінована нагальними ризиконебезпечними умовами поліцейської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Барко В.І. Професійна управлінська компетентність керівника підрозділу Національної поліції України: дефініції, зміст, структура / В.І. Барко, В.В. Барко, Л.А. Кирієнко // Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. Х.: ХНУВС, 2017. С. 147-149.

2. Бойко-Бузиль Ю.Ю. Психологічні засади професійного та особистісного становлення керівників органів і підрозділів МВС України : автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.06 / Юлія Юріївна Бойко-Бузиль; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 43 с.

3. Бойко-Бузиль Ю.Ю. Психологічна сутність професіоналізму керівників підрозділів Національної поліції України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. № 4. С. 144-148.

4. Охріменко І.М. Актуальні психологічні проблеми управління персоналом сучасної поліцейської організації / І. М. Охріменко // Юридична психологія. 2019. № 2 (25). С. 70-77. DOI: <https://doi.org/10.33270/03192502.70>

5. Управлінська компетентність сучасного керівника в галузі правоохоронної діяльності / В. Бондаренко, Г. Бикова, С. Русанівський // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2021. - Вип. 2. С. 7-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2021_2_3. DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2021-2\(27\)-7-14](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2021-2(27)-7-14)